

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Alexandra DRAGOMIRESCU

Mihaela CÎRSTEA

Ileana SANDA

Limba și literatura română

clasa a VII-a

7

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

CUPRINS

Recapitulare inițială 9

Unitatea 1

CĂLĂTORIA

Comunicare orală

Călătorie în jurul Pământului 12

De la Pământ la Lună 14

Lectură

Planeta celor doi sori 16

Planeta celor doi sori de Horia Aramă 17

Textul epic. Narativul literar 22

Personajul. Modalități de caracterizare 23

Construcția comunicării

Fraza 24

Conjunțiile coordonatoare 25

Lectură

Ploaia de seară 26

Ploaia de seară de Ion Hobana 27

Narativul literar 31

Construcția comunicării

Funcțiile sintactice (actualizare) 32

Atributul 33

Circumstanțialul de cauză 34

Circumstanțialul de scop 35

Redactare. Jurnalul de călătorie 36

Interculturalitate. Mitologie românească – Ielele 38

Evaluare 42

Unitatea 2

SCENE DIN TRECUT

Comunicare orală

Nicolae Bălcescu 44

Fapt și opinie 46

Lectură

O scrisoare pierdută 48

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale 49

Textul dramatic 56

Construcția comunicării

Verbul (actualizare) 58

Utilizări sintactice ale formelor verbale impersonale 59

Verbele copulative 61

Lectură

Spectacolul teatral 62

Puterea capodoperei de Petre Ghelmez 63

Arta spectacolului 65

Redactare. Cronica teatrală 66

Construcția comunicării

Posibilități combinatorii ale verbului 67

Interculturalitate. *I.L. Caragiale la Budapesta* 72

Evaluare 74

Unitatea 3

VALORI ȘI ATITUDINI

Comunicare orală

365 de eroi ai României 76

Fii un erou! Implică-te! 77

Lectură

Două loturi 78

Două loturi de I.L. Caragiale 79

Dialogul în textul scris și în spectacol 84

Construcția comunicării

Acordul adjectivului cu substantivul 86

Pronumele (actualizare) 87

Pronumele și adjectivul pronominal posesiv 88

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ 90

Lectură

Interviul 92

Interviul cu Paul Negoescu 93

Dialogul în textul nonliterar. Interviul 94

Redactare. Interviul 95

Construcția comunicării

Pronumele și adjectivul pronominal interogativ 96

Folosirea corectă a pronumelor

și a adjectivelor pronominale interogative 97

Pronumele și adjectivul pronominal relativ 98

Folosirea corectă a pronumelor

și a adjectivelor pronominale relative 99

Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât 100

Folosirea corectă a pronumelor

și a adjectivelor pronominale nehotărâte 101

Folosirea corectă a adjectivelor

pronominale de întărire 102

Pronumele și adjectivul pronominal negativ.

Negația în propoziție 103

Posibilități combinatorii ale pronumelor

și adjectivelor pronominale 104

Interculturalitate. Proiecte culturale 107

Evaluare 108

Unitatea 4

NATURA

Comunicare orală

Noaptea de Sânziene	110
Să protejăm natura	112

Lectură

Lacul	114
<i>Lacul</i> de Mihai Eminescu.....	115
Textul liric.....	117

Construcția comunicării

Adjectivul, adverbul (actualizare)	118
Topica adjectivului	119
Adjectivul participial	120
Posibilități combinatorii ale adjectivului	121

Lectură

Recenzia	122
<i>Jurnal de trăiri în călătorii</i> de Ioan Bucșa	123

Redactare. Recenzia	125
----------------------------------	-----

Construcția comunicării

Numeralul (actualizare).....	127
Posibilități combinatorii ale numeralului	128

Lectură

Cântecul Ploaiei.....	130
<i>Cântecul Ploaiei</i> de Alexandru Macedonski.....	131
Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor	132

Construcția comunicării

Interjecția. Onomatopeele	133
Fonetica (actualizare).....	134
Accentul	135

Interculturalitate. Ziua culturii bulgare.....	136
---	-----

Evaluare	138
-----------------------	-----

Unitatea 5

ÎN COMUNITATE

Comunicare orală

Conviețuiri	140
-------------------	-----

Lectură

Deșteaptă-te, române!	144
<i>Deșteaptă-te, române!</i> de Andrei Mureșanu	145
Reflecții asupra limbajului și a structurii textului liric.....	148

Construcția comunicării

Derivarea	149
Cuvântul derivat	150

Compunerea.....	153
Familia lexicală	154

Lectură

În comunitate... ..	155
<i>În comunitate...</i> de Ioana Brușten.....	156

Redactare. Prezentarea și organizarea unui text.....	160
---	-----

Lectură

Titanic Vals.....	161
<i>Titanic Vals</i> de Tudor Mușatescu.....	162

Construcția comunicării

Locuțiunile și îmbinările libere de cuvinte.....	164
Pleonasmul	165
Confuzii paronimice.....	166

Interculturalitate. Muzee etnografice	168
--	-----

Evaluare	170
-----------------------	-----

Unitatea 6

TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE

Comunicare orală

Cartea tipărită și e-bookul	172
Literatura și internetul.....	174

Lectură

Călin (file din poveste).....	176
<i>Călin (file din poveste)</i> de Mihai Eminescu	177

Interpretarea limbajului figurat – Metafora	181
---	-----

Interpretarea limbajului figurat– Repetiția.....	182
--	-----

Construcția comunicării

Selecția lexicală în limba vorbită și în limba scrisă	183
---	-----

Lectură

Enciclopedia zmeilor	184
<i>Enciclopedia zmeilor</i> de Mircea Cărtărescu.....	185

Semnificațiile textelor citite. Monitorizarea lecturii.....	187
---	-----

Construcția comunicării

Termenii științifici	188
----------------------------	-----

Redactare

Textul, semnificație și emoție	189
Caracterizarea personajului	190

Construcția comunicării

Limbaj popular. Variație regională a limbii	191
Valori stilistice ale diminutivelor	192

Interculturalitate. Mitologie românească – Zburătorul ...	193
--	-----

Evaluare	196
-----------------------	-----

Texte pentru comunicarea orală	197
---	-----

Simbolurile care indică activitățile în varianta tipărită

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital:

Activități multimedia statice	Mărire/micșorare	Pagina anterioară	Buton întoarcere automată Ecran complet
Activități multimedia animate	Pictograme	Pagina următoare	
Activități multimedia interactive	Buton înainte	Salt la sfârșitul manualului	
	Buton înapoi	Salt la începutul manualului	Secțiunea de „ajutor”

Competențe generale

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

Competențe specifice

- 1.1. Sintetizarea informațiilor, a intențiilor de comunicare și a atitudinilor comunicative din diverse texte monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei și puncte de vedere, oferind detalii semnificative și exemple relevante, în fața unui public cunoscut, adoptând comportamente paraverbale și nonverbale adecvate
- 1.3. Participarea la interacțiuni verbale diverse, apelând la strategii variate de ascultare activă și de negociere a informației și a relației cu interlocutorii
- 1.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând strategii personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia
- 2.1. Recunoașterea modurilor în care sunt organizate informațiile din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Compararea diferitelor puncte de vedere evidențiate pe marginea unor texte diverse
- 2.3. Adecvarea atitudinii și a practicilor de lectură în funcție de scopul lecturii
- 2.4. Dezvoltarea competenței de lectură prin diversificarea activităților consacrate cărții
- 3.1. Redactarea unui text complex, având în vedere respectarea etapelor procesului de scriere și selectarea unor structuri adecvate intenției de comunicare
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unor texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor
- 3.3. Utilizarea unor surse diverse pentru realizarea de texte originale
- 3.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor eficiente sau adecvate de redactare, aplicând în activitățile curente de redactare strategiile învățate, personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia
- 4.1. Folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe
- 4.2. Exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard
- 4.3. Aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
- 4.4. Raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
- 4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Compararea unor tradiții românești cu tradiții din alte culturi
- 5.2. Compararea unor elemente privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

Recapitulare inițială

I. Citește textul de mai jos pentru a putea răspunde la cerințele formulate.

Prietenul meu Marcu e înalt, uscat, cu ochii mari și bulbucați, părul creț, mâinile lungi, picioarele lungi. Stă în banca din fund și citește romane franțuzești. Băieții îl cred prost și îi spun, din pricina lungimii nasului, „Țândărică” [...] Vine în fiecare dimineață cu romanul în ghiozdan și-l citește liniștit, în fund. Dacă e zgomot, se încruntă și citește. Dacă băieții sar pe bănci, își îndeasă degetele în urechi și citește. Dacă luptele se dau chiar în banca lui, se mută în altă bancă și citește.

Citește romanul.

Citește și când profesorii se găsesc în clasă. Atunci își reazimă cartea de spinarea colegului din față. [...] Știu că Marcu, când nu mai e silit să-și spună lecția, vorbește foarte frumos și original.

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

1. Notează câte un antonim potrivit pentru sensul din text al cuvintelor subliniate. 6 puncte
2. Menționează rolul virgulelor din enunțul: *Prietenul meu Marcu e înalt, uscat, cu ochii mari și bulbucați, părul creț, mâinile lungi, picioarele lungi.* 6 puncte
3. Transcrie din text două cuvinte care conțin diftong. 6 puncte
4. Menționează modul și timpul verbelor subliniate din secvența: **Știu** că Marcu, când nu mai e silit **să-și spună** lecția, vorbește foarte frumos și original. 6 puncte
5. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate în text, menționând partea de vorbire prin care se exprimă. 6 puncte
6. Formulează două idei principale ale textului. 10 puncte
7. Ilustrează, cu câte un exemplu din text, două trăsături ale lui Marcu. 10 puncte

II. Scrie un text narativ, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare petrecută în școală. 40 puncte

În compunerea ta trebuie:

- să respecti trăsăturile tiparului narativ (succesiunea logică a evenimentelor, participanți/personaje); 8 puncte
- să precizezi două elemente ale contextului spațio-temporal; 8 puncte
- să ai un conținut adecvat cerinței; 8 puncte

Punctajul pentru compunere se acordă astfel:

- conținutul compunerii – 24 de puncte
- redactarea compunerii – 16 puncte (marcarea corectă a paragrafelor – 1 punct; coerența textului – 2 puncte; proprietatea termenilor folosiți – 2 puncte; corectitudinea gramaticală – 2 puncte; claritatea exprimării ideilor – 2 puncte; ortografia – 3 puncte; respectarea normelor de punctuație – 3 puncte; lizibilitatea – 1 punct).

Notă! Compunerea nu va fi precedată de titlu sau de motto. Punctajul pentru redactare se acordă doar în cazul în care compunerea are minimum 150 de cuvinte și dezvoltă subiectul propus.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Test inițial

I. Citește textul de mai jos pentru a putea răspunde la cerințele formulate.

Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de zile **rele**;
Cârdurile de cocoare, înșirându-se-n lung zbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela verde câmpie acu-i tristă, vestezită¹,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi **se dezlipesc**,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

(Vasile Alecsandri, *Sfârșit de toamnă*)

¹ vestezit — forma literară: *veștejit*

1. Notează câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al cuvintelor subliniate. 6 puncte
2. Transcrie două cuvinte utilizate în text cu sens figurat. 6 puncte
3. Desparte în silabe cuvintele: *cârdurile*, *vestezită*. 6 puncte
4. Menționează cazul substantivelor subliniate din secvența: **Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele**,/ *Părăsit-au a lor cuiburi*. 6 puncte
5. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate din secvența: *Vesela **verde** câmpie acu-i **tristă***. 6 puncte
6. Transcrie două figuri de stil diferite, din textul dat, precizând felul lor. 10 puncte
7. Ilustrează, cu câte un exemplu din text, două particularități ale versificației. 10 puncte

II. Redactează o compunere de 150 – 300 de cuvinte, în care să descrii un peisaj, toamna.

În compunerea ta, trebuie: 40 puncte

– să respecti particularitățile specifice unui text descriptiv; 8 puncte

– să precizezi două elemente ale contextului spațio-temporal; 8 puncte

– să ai un conținut adecvat cerinței. 8 puncte

Punctajul pentru compunere se acordă astfel:

- conținutul compunerii – 24 de puncte;
- redactarea compunerii – 16 puncte (marcarea corectă a paragrafelor – 1 punct; coerența textului – 2 puncte; proprietatea termenilor folosiți – 2 puncte; corectitudinea gramaticală – 2 puncte; claritatea exprimării ideilor – 2 puncte; ortografia – 3 puncte; respectarea normelor de punctuație – 3 puncte; lizibilitatea – 1 punct).

Notă! Compunerea nu va fi precedată de titlu sau de motto. Punctajul pentru redactare se acordă doar în cazul în care compunerea are minimum 150 de cuvinte și dezvoltă subiectul propus.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

unitatea 1

CĂLĂTORIA

Conținuturi din programa școlară

Comunicare orală

- Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat

Lectură

- Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare

Redactare

- Etapele scrierii, cu accent pe:
 - a) rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile
 - b) corectarea greșelilor de literă, ortografie și de punctuație

Elemente de construcție a comunicării

- Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune
- Conjuncții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula, punctul și virgula)
- Atributul (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb)
- Circumstanțialul de cauză. Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție
- Norme de punctuație

Elemente de interculturalitate

- Elemente de mitologie românească

Călătorie în jurul Pământului

Pentru început

Exprimă-ți opinia!

1. Privește următoarele imagini! Ce înfățișează ele?
2. Ți-ar plăcea să călătorești în spațiul cosmic? Motivează-ți răspunsul.
3. La vârsta ta, unii copii visează să devină astronauți. Te numeri printre ei?

Lucrează în echipă!

- Formează o echipă împreună cu 2 - 3 colegi. Pornind de la una dintre imaginile de mai sus, alcătuiți un dialog de opt- zece replici.

Amintește-ți!

Dialogul este un schimb de replici între două sau mai multe persoane.

Dezvoltă-ți vocabularul!

- Completează, oral, spațiile punctate cu forma corectă a cuvintelor de mai jos. Folosește dicționarul pentru a afla sensul cuvintelor necunoscute.

Model de rezolvare: Dumitru Prunariu a absolvit Facultatea de *Aeronave*.

Ambasadorul României în spațiul cosmic

Dumitru Prunariu a absolvit Facultatea de... a Institutului Politehnic din București (1976), în această perioadă fiind deja... sportiv în cadrul... din București și Brașov.

Între anii 1978 și 1981 a participat la ultimele pregătiri pentru zboruri... pilotate, la Centrul de... a cosmonauților *Iuri Gagarin*, de lângă Moscova. Echipajul din care făcea parte a fost desemnat pentru efectuarea unui zbor în spațiu. Astfel, în seara zilei de 14 mai 1981, la ora 20.17 (ora Bucureștiului), a decolat în spațiul extraterestru cu nava *Soiuz 40*, care a efectuat joncțiunea cu nava ... Revenirea pe Pământ a avut loc la 22 mai 1981. În urma acestui... , Dumitru Prunariu a devenit primul cosmonaut român și al 103-lea... din lume.

(Documentar: *Dumitru Prunariu, ambasadorul României în spațiul cosmic*, www.agerpres.ro, text adaptat)

pilot cosmic aeronavă orbital zbor cosmonaut aeroclub pregătire

Progresează!

Află mai multe informații despre zborul în spațiul cosmic, accesând manualul digital.

Activități de ascultare

Ascultă!

• Vei asculta (accesând formatul digital al manualului) un fragment dintr-o emisiune de televiziune (**Textul 1**). Copiază tabelul de mai jos, în caiet. Bifează ideile principale care apar în textul ascultat.

a) Astronautul se pregătește pentru zbor.	☐
b) Naveta ajunge la stația orbitală.	☐
c) În timpul zborului, astronauții se orientează după ora pământeană.	☐
d) Zborul în spațiul cosmic creează sentimente diverse.	☐

• Copiază, în caiet, exercițiul de mai jos. În timp ce vei asculta, cu atenție, **Textul 1** din nou, vei asocia prin unire următoarele replici ale prezentatoarei, cu atitudinile comunicative pe care le transmite.

Primul exemplu a fost rezolvat ca model.

Replică

- a) *Practic, cât a durat zborul până ați ajuns la spația orbitală?*
- b) *Atât de repede?!*
- c) *Dumneavoastră sunteți omul 103.*
- d) *Amețitoare experiență!*

Atitudine comunicativă

- interes
- curiozitate
- empatie
- atenție

Consolidare

Exersează!

1. Prezentatoarea emisiunii îl întreabă pe astronaut:
 - *De ce aveți 16 răsărituri și 16 apusuri în timpul unei zile?*
 Răspunde oral la această întrebare, reformulând răspunsul astronautului. Folosește numai informațiile din textul ascultat.

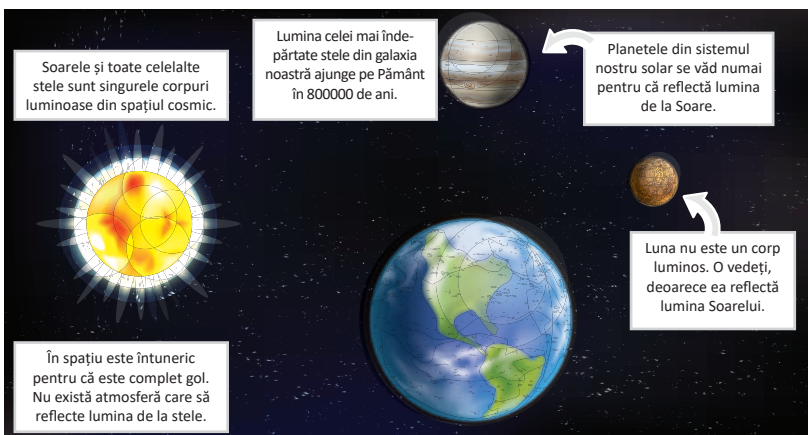
Amintește-ți!

Textul explicativ oferă informații care au rolul de a clarifica, de a răspunde la o anumită întrebare formulată în mod clar sau nu.

2. Alcătuiește, împreună cu un coleg, un dialog de cel mult 10 replici despre spațiul cosmic. În dialog trebuie să integrezi o secvență explicativă, folosind informațiile din textul multimedial alăturat.

Spre exemplu:

- *De ce este întuneric în spațiul cosmic?*
- *Acolo este întuneric pentru că nu există atmosferă care să reflecte lumina...*

Annabel Craig, Cliff Rosney, *Enciclopedia științifică pentru copii*

De la Pământ la Lună

Înainte de a prezenta

Citește!

Această stea căzătoare [...] trebuia, urmând presupunerea lui Barbicane, să aibă un diametru de două mii de metri. Avansa cu o viteză de aproximativ doi kilometri pe secundă. [...] Proiectilul lor, căruia nu-i puteau schimba traseul, mergea drept spre această masă arzătoare [...]. Două minute după brusca apariție a bolidului – două veacuri de chinuri – proiectilul părea gata să se ciocnească, dar, deodată, sfera de foc explodează ca o bombă, fără a face vreun zgomot, în mijlocul acestui vid unde sunetul, care nu-i decât o agitație a straturilor de aer, nu putea să se producă.

Nicholl scoase un strigăt. Tovarășii săi și el se repezără spre geamul hublourilor. Ce spectacol! [...] Mii de fragmente luminoase aprindeau și brăzdau spațiul cu focurile lor. [...] Din enormul și temutul bloc nu rămase nimic, decât bucăți purtate în toate direcțiile, devenite asteroizi, la rândul lor [...]. Lumina care umplea spațiul creștea cu o intensitate fără pereche, căci acești asteroizi o dispersau în toate

sensurile. La un anumit moment, ea fu atât de vie, încât Michel, trăgând spre fereastră pe Barbicane și Nicholl, strigă:

— Invizibila Lună e vizibilă, în sfârșit!

Și toți trei, într-o revărsare luminoasă de câteva secunde, întrezăriră acest disc misterios pe care ochiul omenesc îl zărea pentru prima oară. Ce distingeau ei la această distanță pe care n-o

puteau evalua? Câteva benzi alungite pe disc, adevărați nori formați într-un mediu atmosferic foarte restrâns, din care apăreau nu numai toți munții, dar și relieful de-o importanță mai mică [...]. Apoi spații imense, nu câmpii sterpe, ci adevărate mări, oceane răspândite din abundență, care reflectau în oglinda lor lichidă tot acest farmec minunat al focurilor din spațiu. În sfârșit, pe suprafața continentelor, întinse mase întunecoase, care apăreau asemenea unor păduri imense sub rapida iluminare a unui fulger.

(Jules Verne, *De la Pământ la Lună*)

Exersează vorbind!

1. Cine sunt personajele menționate în text?
2. Care sunt întâmplările la care participă acestea?
3. Textul dat este narativ? Motivează-ți răspunsul.
4. Cum este prezentată partea invizibilă a Lunii?
5. Descrierea Lunii este una reală sau ficțională?
6. Personajele călătoresc spre Lună într-un proiectil gigantic. Este posibilă această călătorie în lumea reală?

Amintește-ți!

Narațiunea prezintă o succesiune de întâmplări la care participă unul sau mai multe personaje.

Prin intermediul **descrierii** sunt prezentate particularitățile unor obiecte, fenomene sau ființe reale/imaginare.

Știi că...?

Romanul *De la Pământ la Lună* a fost publicat în 1865, fiind una dintre primele creații literare științifico-fantastice.

Activități de comunicare

Joc de rol

Imaginează-ți un dialog de 10 - 20 de replici între personajele textului *De la Pământ la Lună* de Jules Verne și o ființă extraterestră. Aceasta locuiește pe fața invizibilă a Lunii și înțelege limba pământenilor.

Interpretează dialogul în fața clasei cu ajutorul colegilor.

Recomandări

- Folosește informațiile din textul dat.
- Începe cu o formulă de salut și cu prezentarea rolului tău.

Activitate interdisciplinară

Formează o echipă împreună cu alți 2 - 3 colegi. Alcătuiți o prezentare a unei călătorii/a unei expediții.

Recomandări

• Folosiți informații din alte domenii ale cunoașterii. (*Spre exemplu*, în clasa a VI-a ați studiat la istorie tema *Călători și călătorii – Europa și Lumea Nouă*, iar, la geografie, ați avut aplicația practică *Călătorie virtuală în Univers*).

- Îmbinați secvențele narative cu cele descriptive, într-un mod atractiv pentru public.
- Utilizați noile tehnologii pentru a vă pune în valoare prezentarea. Explicați imaginile, videoclipurile prezentate.
- Acordați atenție comunicării nonverbale și paraverbale.

Amintește-ți!

Comunicarea nonverbală se referă la mimică, la poziții corporale și la contact vizual. Tonul vocii, ritmul vorbirii, accentuarea unui cuvânt sunt elemente ale **comunicării paraverbale**.

Autoevaluare

La sfârșitul prezentării echipei tale, răspunde oral la următoarele întrebări:

1. Care sunt elementele nonverbale/paraverbale care au apărut în prezentarea voastră?
2. Au influențat elementele nonverbale/paraverbale înțelegerea mesajului transmis? Motivează-ți răspunsul. Compară răspunsul tău cu cel al colegilor care au urmărit prezentarea.

Evaluare colegială

La sfârșitul fiecărei prezentări completează tabelul:

Ceea ce știam referitor la subiect	Ceea ce am aflat nou din prezentarea colegilor

Planeta celor doi sori

Pentru început

Exprimă-ți opinia!

1. Privește următoarele imagini! Ce înfățișează ele?
2. Ce legătură crezi că există între aceste două imagini și textul scris de Horia Aramă, reprodus în paginile următoare?

Dezvoltă-ți vocabularul!

1. Asociază cuvintele subliniate din următoarele citate din text cu sensul lor.

- Pentru *diseară*, te rog să-mi prepari o **lespede** sănătoasă...

- a) lene; b) piatră; c) cameră.

- Cum nimeni nu se grăbea, nicio față nu era **ursuză**...

- a) nesociabilă; b) fericită; c) socială.

- Un explorator **perpetuu**.

- a) propice; b) etern; c) discontinuu.

- ...tot ce are un **solitar** mai de preț.

- a) singuratic; b) sociabil; c) solidar.

2. Alcătuește cinci enunțuri cu sensuri diferite ale verbului *conduce*.

Recomandare:

Citește articolul din *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), reprodus mai jos.

CONDUCE, *condúc*, vb. 1. A îndruma un grup de oameni, o instituție, o organizație etc., având întreaga răspundere a muncii în domeniul respectiv. Fig. A dirija o discuție, o dezbatere etc. 2. A se orienta după..., a se comporta după... 3. A însoți pe cineva. 4. A dirija mersul unui vehicul, al unei mașini etc. 5. Fiz. (Despre corpuri) A transmite un fluid, o cantitate de căldură, de electricitate etc.

Știi că...?

Horia Aramă (1930–2007) a debutat cu versuri pentru copii, dar a devenit cunoscut prin scrierea povestirilor științifico-fantastice.

Textul literar *Planeta celor doi sori* a fost publicat în anul 1986, în almanahul *Anticipația*.

Planeta celor doi sori

de Horia Aramă

Am azvârlit din mers cartela de închidere a camerei. Recepționarul a prins-o agil.

— Sper că ați dormit bine, mi-a spus fără nicio intenție.

L-am fulgerat cu privirea. După repriza matinală de înot, o durere surdă încă mai rățacea prin oasele mele, ca un ecou al nopții petrecute în patul mai dur decât piatra. Pe lângă ea, o noapte pe pământul gol ar fi fost culmea confortului. Din păcate, o asemenea extravaganță era interzisă pe Ahra, ca și înnoptarea la bordul navelor în tranzit.

— Pentru diseară, te rog să-mi prepari o lespede sănătoasă, am trântit înainte de a ieși.

Fusesem sfătuit să evit planeta celor doi sori, așa cum făceau de regulă rătăcitorii solitari, dar tocmai aceasta mă decisese. Nu speram să închei, în cursul unei singure vieți, ocolul coloniilor terestre de la frontierele galaxiei, dar o vizită în plus nu era de lepădat. Despre Ahra, circulau tot soiul

de basme, dar nimeni nu mă avertizase concret și practic să-mi aduc un sac de dormit.

Din fericire, aveam pe navă un culcuș exemplar, astfel că răul nu avea să dureze.

Nimic nu șterge mai bine penibila impresie a unei nopți dormite pe Ahra decât o zi petrecută pe aceeași planetă. Sunt singuratic atât prin formație și gusturi, cât și prin obișnuință, ca orice rățacitor, dar totul pe Ahra părea că nu are altă menire decât să mângâie, să vindece, să consoleze. După câteva minute de plimbare sub cerul ușor violaceu, de o nuanță dulce, sub lumina blândă a soarelui diurn, am început să respir mai liber și m-am destins.

Orașul era un savant conglomerat¹ de linii curbe. Niciun bulevard nu era perfect rectiliniu², clădirile înseși evitau cubismul³, trecând pe nesimțite una în cealaltă, într-un joc de linii și volume perfect armonice, dar, în același timp, lipsit de

¹ conglomerat, s.n. — (fig.) amestec, îmbinare de elemente eterogene.

² rectiliniu, adj. — (în context) care este în linie dreaptă.

³ cubismul, adj. — (în context) reprezentarea obiectelor prin forme geometrice.

rigiditate și ostentație. Acolo unde amploarea spațiului friza⁴ grandiosul, intervenea vegetația, îmblânzind prin soluții cât se poate de simple aerul metropolitan⁵.

Cum nimeni nu se grăbea, nicio față nu era ur-suză, nimeni nu ți se băga în suflet, extremele care marcau comportamentul tereștrilor erau evitate de la bun început. Nicio expresie crispată, nimic aspru, orgolios în privirile ahrienilor, sau extravagant în vestimentația lor, făcută să nu violenteze privirea și să se încadreze firesc în decor.

Lucru de mirare, aceste non-senzații, în loc să treacă pe lângă mine, mă umpleau de încântare. Când am ajuns pe dana⁶ de verificare a navei, eram remontat, ba chiar ușor euforic⁷. Aici, lucrul se desfășura cu folos, dar fără ca nimeni, om sau mașină, să gâfâie, să trepideze, să se agite mai mult decât era strict necesar. Mersul operațiilor urmărea foarte îndeaproape graficul preliminar, astfel că n-am putut decât să mă declar mulțumit. Am revenit spre oraș, purtând pe chip acea unică îmbinare de riduri pe care atât de rar aveam ocazia s-o arborez în lungile mele însingurări și care se

cheamă surâs. Deodată, în fața mea s-a oprit o copilă, o adolescentă, poate o tânără. Experi-ența de rătăcitor mă învățase că, în lumile noi, nimic nu-i mai greu de intuit ca vârsta. Se oprise și mă privea drept în ochi. Avea gâtul de lebedă, iar părul roșcat.

— Ți place? mi-a spus în loc de orice intro-ducere.

— De unde știi? am întrebat-o în același stil familiar.

— Ești un rătăcitor, nu-i așa? Un explorator perpetuu. Izolat, serios și puțin suficient, nu-i așa?

Ce să-i fi răspuns? Că un exuberant nu poa-te fi rătăcitor solitar, că un tânăr sociabil n-ar fi în stare să navigheze decenii spre a transmite din an în an Pământului părăsit pe veci câteva date despre un colț de galaxie? Că tocmai pen-tru o astfel de carieră am fost modelat?

A reluat singură:

— Nu-i nevoie de nici un răspuns. Îmi ajunge surâsul, tot ce are un solitar mai de preț.

Am continuat împreună promenada⁸ matinală. Fata nu voia să-și dezvăluie numele.

— Ce rost ar avea? Măine pleci și numele meu va pieri odată cu tine. Numește-mă cum vrei. Numele meu o să-ți aparțină. Nu vei avea decât să-l uiți.

A fost o zi de basm. Riluri — așa i-am spus, fă-ră să știu de ce — m-a condus pe bulevardele cu fântâni arteziene, m-a însoțit în parcurile savant întocmite, dezvăluindu-mi sensurile ascunse în li-nii și forme. Am luat apoi un prânz delicat și am văzut un spectacol cât se poate de plăcut într-o sală intimă și primitoare. Nimic strident, bătător la ochi, nimic obositor în reprezentație. Câteva in-spirate pete de culoare, actori simpatici, melodii nesofisticate, dansuri lirice, două-trei glume lipsi-te de trivialitate⁹, un final agreabil. Am părăsit sala destins, împăcat cu lumea, pactizând parcă, fără cuvinte, cu necunoscuții din jur, care, o simțeam, trăiau același sentiment.

⁴ *friza*, vb. — a fi pe punctul de a atinge o anumită stare.

⁵ *metropolitan*, adj. — care aparține unei metropole, unui oraș de mari dimensiuni.

⁶ *dană*, s.f. — loc de-a lungul cheiurilor unui port, amenajat pentru acostarea navelor și manipularea mărfurilor.

⁷ *euforic*, adj. — care are o stare de bună-dispoziție exagerată, de optimism nemotivat.

⁸ *promenadă*, s.f. — plimbare.

⁹ *trivialitate*, s.f. — necuviință.

Riluri m-a părăsit la fel de brusc pe cât mă abordase. De astă dată mi s-a părut normal. După o clipă o uitasem și eu, ca pe o parte din mine.

Întors la hotel, i-am făcut un semn prietenesc recepționarului cu care fusesem atât de urâcios în acea dimineață. Nu mi-am revenit decât atunci când m-am așezat pe marginea patului.

Euforia s-a scurs de pe mine ca stropii unui duș.

Incredibil, mi-am spus. Niște oameni care trăiesc atât de frumos, care gustă armonia și calmul, să nu descopere deliciul confortului! Părea dincolo de imaginație. Acum abia simțeam oboseala pe care o acumulasem umblând ziua întreagă. Desigur, antrenamentul zilnic de la bordul navei se vădea eficace¹⁰, altfel n-aș fi putut rezista. Dar acum aveam nevoie de odihnă. Blestemând paradoxurile ahriene, mi-am făcut o toaletă sumară și m-am pregătit să mă întind pe patul de tortură.

Hotelierul înregistrase totuși nemulțumirea mea, drept care am avut surpriza unor amendamente¹¹. Nu fără satisfacție, m-am pregătit pentru somn, rumegând în minte impresiile de peste zi.

M-am trezit peste scurtă vreme, pradă unei neliniști inexplicabile. Cum, cu toate măsurile ajutoare, patul nu devenise cu adevărat confortabil, am făcut câțiva pași prin cameră. În aer domnea un vuiet surd, apăsător. Ce se întâmplă? m-am întrebam și am deschis fereastra. Un val de zgomot mi-a izbit obrazii înaintea timpanelor.

Cum să descriu zgomotul acesta? Era un vacarm, o cacofonie de glasuri stridente, nestăpânite, rostind cuvinte de neînțeles. Orașul era luminat, firește, dar de-o manieră atât de neașteptată

încât, o clipă, m-am îndoit că este vorba de aceeași localitate. Orbitoare surse de lumină, plasate arbitrar, supărau vederea. Șiruri de lumini colorate desenau, independent de clădiri, figuri fără noimă. Stridențele cromatice, ca și lipsa de logică a liniilor, torturau bunul simț. Era prea interesant ca să rămân mai departe în camera de hotel. Am ieșit în stradă, amestecându-mă printre nenumărații trecători.

Ce se petrecuse? Fusesse ocupat orașul în vreme ce dormeam? Cei pe care-i întâlneam pe străzi erau total diferiți de cei dinainte cu câteva ore. Figuri dizarmonice, ochi exoftalmici¹², păr vâlvoi, expresii exaltate. Rătăceau pe străzi ca drogați. Mișcările bruște, nehotărâte, îi făceau să se ciocnească haotic într-o

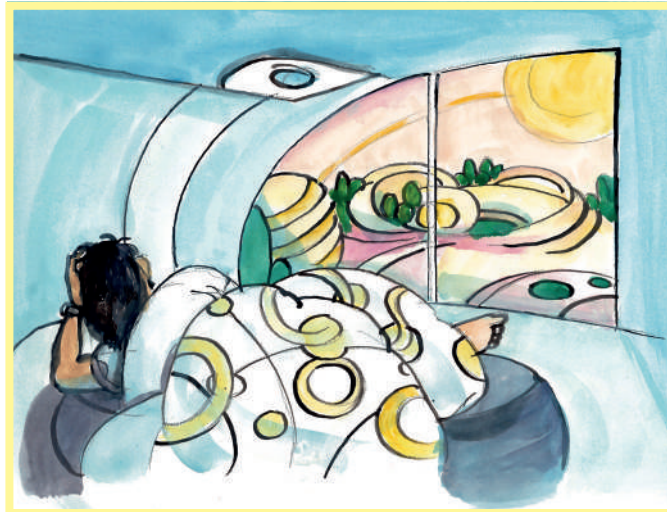
adevărată mișcare browniană¹³. La fiecare pas izburneau altercații, violențele verbale împușcate strident fiind, nu o dată, urmate de veritabile încăierări.

Nici costumația localnicilor nu mai era cea de peste zi. Locul veșmintelor croite simplu fusese luat de asimetrie, de intenția de a șoca, de abuzul de strălu-

cire, ca și de goliciune. Substanțe fosforescente în culori neobișnuite tatuau pe corpuri însemne misterioase. Părul electricizat al unora, purtat vâlvoi, scăpăra.

Dacă din camera mea nu putusem descifra zgomotele, era din motive binecuvântate: strigăte nearticulate, simple descărcări temperamentale se ridicau din toate părțile ca niște jeturi de apă înghețată, urcând, coborând, fără noimă.

Am rătăcit astfel, dezorientat, prin strania noapte a orașului, fără să înțeleg în ce fel realitatea de

¹⁰ *eficace*, adj. — care produce efectul scontat.

¹¹ *amendament*, s.n. — modificare adusă cu scopul de a îmbunătăți.

¹² *exoftalmic*, adj. — (despre ochi) bulbucaț.

¹³ *brownian*, adj. — (în context) mișcare dezvoltată în toate sensurile.

peste zi se putuse preface în coșmarul nocturn. Căutam în mulțime un chip neutru, dacă nu consternat, cum după toate probabilitățile se înfățișa propriul meu chip, spre a cere lămuriri, dar nu se zărea niciunul. Mulțimea se zbugiuma pe străzi și în piețe, schimonosindu-se într-un carnaval grotesc. Fără voie, am fost antrenat de torent. Haosul evoca parcă anticul carnaval de la Rio, cu deosebierea că acela nu avea nimic malefic.

Atmosfera densă, apăsătoare se făcea simțită mereu mai pregnant. Ochii mă ustureau, iar în urechi, vacarmul tindea să se filtreze într-un vuiet inform¹⁴. Atunci, am remarcat nuanța roșcată ce impregna totul. Pe nesimțite, culorile suferiseră o adevărată „deplasare spre roșu”. Albul devenise un roz îmbâcsit, albastrul trăgea către mov, iar galbenul căpăta sclipiri de incendiu. Cerul însuși, negru între stelele necunoscute, devenise roșiatic, de parcă aerul ar fi fost impregnat cu o pulbere de rugină.

M-am întors brusc și am văzut. În spatele meu, deasupra orașului, se ridicase globul de un purpuriu întunecat al soarelui-geamăn. Era o stea ratată, dacă nu stinsă, emanând o căldură sensibilă și cine știe ce radiații nocive. Imensitatea discului solar m-a făcut să mă întreb dacă astrul este mai mare sau mai aproape decât perechea sa luminoasă. Dar n-am putut rămâne multă vreme pe lungimea de undă a curiozității astronomice din cauza escaladării agitației din jurul meu. Valul mulțimii pornea în alte și alte direcții, ceea ce pentru mine, și așa neobișnuit cu aglomerația și mișcarea, era o încercare teribilă. Sigur de mine datorită forței și tinereții, ca și antrenamentului neslăbit de atâția ani, eram convins că adaptarea la Ahra se produsese de la sine. Dimineața scursă fără incident mă făcuse să dau uitării clasicele recomandări privind petrecerea primelor zile pe un astru. Dar nu era vorba de o reacție subiectivă a rătăcitorului neadaptat, ci de o planetă cu adevărat necunoscută, care ar fi șocat pe oricine, venit de oriunde.

Și atunci am văzut-o pe Riluri. Dar era ea sau o furie dezlănțuită? A trebuit să mă apropiu ca să mă conving, iar, pentru a izbuti, m-am văzut obligat să folosesc pumnii, ca un ahrian veritabil.

Riluri dansa. Ce alt cuvânt ar putea să redea înlănțuirea de mișcări gratuite în care se pierdea de una singură ca într-o beție? Dansând, flutura o eșarfă ca focul. Chipul candid¹⁵, expresia directă pieriseră fără urmă. Cu părul sălbatic și ochii răi, părea să zgârie numai cu privirea.

Am apucat-o de braț cu o mișcare bruscă. N-a fost mirată.

— Rătăcitorul, a izbucnit în râs. Bezmeticul care gonește fără țintă prin spațiu, în căutarea fantomelor! Nu vrei un strigoii tânăr și în putere? Ia-mă!

În clipa următoare însă, mica Riluri se smulse de lângă mine și se agăță de gâtul unui necunoscut. Îi acoperi fața cu sărutări, după care îi sări în cârcă. Insul nu părea uimit de manifestare. Bine clădit, o săltă pe umeri cât ai clipi, fără să se oprească din mers mai mult decât o secundă. M-am repezit pe urmele lui. Riluri își înfipse ghearele în buclele vlăjganului, care rânjea ținând-o de glezne. Am rămas încremenit, abia urmărind cu privirea eșarfa de foc a fetei pierzându-se în mulțime.

Nu puteam înțelege. Riluri, lebăda roșie, oaza de tihnă...

M-am simțit bătrân. Brațele mi se smulgeau din umeri, pieptul îmi apăsa respirația ca o stâncă. Am rătăcit prăbușindu-mă în mine însumi până când, printr-o minune, mi-am regăsit hotelul. Eram surd, orb, anesteziat. Într-o asemenea

¹⁴ *inform*, adj. — care nu are o formă determinată sau un contur precis.

¹⁵ *candid*, adj. — curat, nevinovat, pur, neprihănit.

stare, culcușul mi s-a părut un cuib primitor. Era foarte târziu. Am căzut imediat într-un somn de piatră.

Când m-am trezit, camera era inundată de lumină. Am ieșit pe terasă. La picioarele mele, până departe, se întindea, de un calm angelic, orașul.

Mi-am zvârlit ceasul cât colo. După mersul lui aberant nu dormisem nici măcar un ceas. Eram însă total refăcut. O singură întrebare: unde pierise orașul de noaptea trecută?

Am aterizat la recepția hotelului.

— Știi, i-am spus în treacăt recepționarului, cu o involuntară bunăvoință, am dormit ca un prunc pe lespedea voastră de granit.

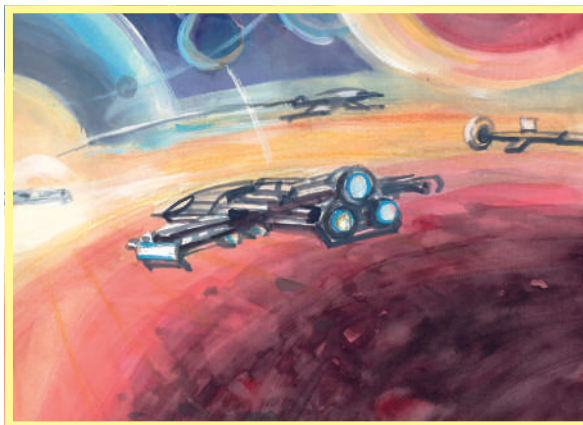
— Nu-i de mirare, mi-a răspuns. N-ați dormit nici trei sferturi de oră terestră.

Bietul meu ceas nu mă înșelase. Tăcerea mea i-a părut încurajatoare.

— Iertați-ne stângăcia în privința confortului. Pe Ahra nimeni nu doarme... Nu vreți să vă familiarizați puțin cu planeta noastră?

Și mi-a întins un teanc de pliante cu aspecte și tehnici dintre cele mai felurite. Le-am îngropat în bateria de buzunare care-mi căptușea costumul și m-am grăbit spre dana de revizuire a navei. Urmau recepția și decolarea.

Târziu, în singurătatea navei mele, mi-am amintit de imaginile vorbitoare, de pastilele-reclamă și celelalte mărunțișuri dobândite pe

Ahra. Înainte de a le rânduî în colecția mea de turist extra-solar, le-am cercetat.

Dacă Ahra era o planetă ciudată, ahrienii erau și mai ciudați. Sub influența celor doi sori, planeta căpăta două fețe. Soarele zilei acționa primul creier al ahrianului, creierul receptiv la lumină, generator de frumusețe și armonie. La venirea nopții, acest creier intra într-un soi de moarte vie. Mai precis: dormea. Se trezea în schimb celălalt creier. După repausul de peste zi, acesta prelua omul de pe planeta contrastelor, dând frâu liber instinctelor sale de care nici nu era conștient. Ahrienii nu cunoșteau oboseala. Creierul nopții elibera insul de toate refulările¹⁶ de peste zi. Creierul zilei alunga zațul tenebrei din cele mai ascunse unghere ale organismului, făcând corpul să acumuleze forțe benefice de la soarele diurn.

¹⁶ *refulare*, s.f. — a respinge din domeniul conștientului anumite emoții, sentimente, amintiri.

Explorarea textului

Exersează!

1. Alege varianta corectă.

Secvența reprodușă mai jos **este/nu este** narativă.

A fost o zi de basm. Riluri – așa i-am spus, fără să știu de ce – m-a condus pe bulevardele cu fântâni arteziene, m-a însoțit în parcurile savant întocmite, dezvăluindu-mi sensurile ascunse în linii și forme. Am luat apoi un prânz delicat și am văzut un spectacol cât se poate de plăcut într-o sală intimă și primitoare.

2. Transcrie următoarele enunțuri în caiet. Încercuiește A (adevărat) sau F (fals).

a) Patul în care a dormit personajul principal este confortabil.	A	F
b) Pe planeta Ahra, toată lumea era liniștită ziua.	A	F
c) Personajul principal petrece o zi plăcută alături de Riluri.	A	F
d) Ahrienii se odihneau noaptea.	A	F

Dincolo de text

Textul epic. Narativul literar

Descoperă!

În *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), cuvântul *epic* este definit astfel:

NARAȚIUNE, narațiuni, s. f. Expunere, relatare în formă literară a unui fapt, a unui eveniment etc. Completează enunțul de mai jos, folosind informațiile din articolul de dicționar.

- Textul narativ este definit ca ...
- Textul narativ are următoarele trăsături: ...

Amintește-ți!

Autorul este persoana care imaginează și creează o operă literară. Autorul are o identitate reală.

Naratorul relatează evenimentele dintr-un text literar. Relatarea se poate realiza la persoana I sau la persoana a III-a. Autorul și naratorul nu trebuie confundați, chiar dacă naratorul relatează la persoana I. Autorul este o persoană care aparține realității, în timp ce naratorul aparține lumii imaginate de autor.

Personajul este o ființă imaginară care participă la întâmplările dintr-un text narativ. Personajele pot fi: principale, secundare, episodice.

Momentele subiectului/etapele acțiunii sunt:

- expozițiunea/situația inițială;
- intriga/cauza care declanșează acțiunea;
- desfășurarea acțiunii;
- punctul culminant/momentul de maximă intensitate;
- deznodământul/situația finală.

Cadrul spațial al acțiunii se poate referi la: plasarea în spațiu a acțiunii și a personajelor, poziția geografică a unei localități etc.

Cadrul temporal al acțiunii se poate referi la: momentul în care se petrece o acțiune, durata acțiunii etc. Cadrul spațio-temporal este ilustrat, de obicei, prin: substantive: *an, lună, oraș, România* etc. și prin adverbe: *imediat, acum, acolo, departe* etc.

Exersează!

1. Alege varianta corectă.

- În textul *Planeta celor doi sori*, naratorul relatează la persoana:
 - I;
 - a II-a;
 - a III-a.
 - Riluri este un personaj:
 - principal;
 - secundar;
 - episodic.
 - Secvența din text care conține un indice temporal este:
 - după repriza matinală de înot;*
 - fusesem sfătuit să evit planeta celor doi sori.*
2. Identifică momentele subiectului în textul dat.

